

SVA LICA MILICE STOJADINOVIĆ SRPKINJE

Ovogodišnja manifestacija „Milici u pohode”, 46. po redu, održaće se u Vrdniku od 3. do 5. juna i biće zaokružena naučnim skupom na kom će se razmatrati osvajanje ženskog autorstva u srpskoj kulturi. Priča o modernom ženskom autorstvu i borbi za njegovu legitimaciju počinje sa Milicom Stojadinović. Ili pak sa Milicom Stojadinović Srpkinjom.

Ambivalentnost koja je sadržana u pseudonimu pridodatom imenu i prezimenu, koja izranja između Milica Stojadinović i Srpkinja, jedno je od najkontroverznijih mesta ženskog autorstva u našoj književnoj tradiciji. Mi, njeni čitaoci i istraživači (ženske) književnosti uhvaćeni smo u protivrečnosti upisanoj u njeno autorsko ime. Pesnikinja kao da je ostala uzglobljena u pseudonimu i njegovim mitopoetskim varijacijama poput Vrdnička vila.

Međutim, ako razumemo njenu strategiju samoinvenovanja Srpkinjom, pouzdanije ćemo moći da razumemo njen dnevnik *U Fruškoj gori 1854.* kao arhitekt ženskog autorstva koji će se u svim docnjim epohama protejski pomaljati.

Milica Stojadinović je bila svesna da će joj isticanje nacionalne pripadnosti i patriotske vrline biti legitiman način da istupi i dela u javnoj sferi. Njen pseudonim

problem je bio toksičan rad javnog mnjenja – osporavanje kreativnosti ženama i stigmatizacija žena koje pišu. Ona je tome suprotstavila afirmativnu kritiku uglednih pisaca, „činjenicu“ da pisanje ne narušava njene obaveze kao domaćice i da, nadasve, njena književna delatnost može da bude od velike koristi naciji. Takvo patriotsko nastojanje da što više doprine obrazovanju svojih sunarodnika bio je dobro smisljeni „prosvetiteljsko-didaktički alibi“ (Tatjana Rosić) za njeno književno delovanje.

Upravo joj je pseudonim poslužio kao alibi, a tekst dnevnika osvedočava da je reč o složenom literarnom pregovaranju. Iako pseudonim može da funkcioniše kao vid otklona od očekivane, podobne predstave ženskosti, kakva će biti motivacija za njegovo uzimanje kasnijih književnica, autorka se poslužila obrnutim principom. Milica Stojadinović je uzornu ženskost istakla svojim pseudonimom sa kojim je u doslihu njen prosvetiteljsko-didaktički diskurs ispod kojih je prikrila svoju protofeminističku poziciju.

Kao alibi Milici Stojadinović poslužile su brojne maske u dnevniku, primera radi, putnice, sakupljačice folklornog materijala i prevoditeljke. Pesnikinja svest o važnosti prevodilačkog rada u kontekstu rađanja novine u srpskoj književnosti poziva da se njenom prevodilačkom radu pristupi sa više istraživačkog sluga. Posebnu važnost ima prevod sa nemačkog pripovetke *Tri prijateljice*.

Autorka nije naznačila izvor, a njene autorske intervencije, recimo, uključivanje stihova srpskog pesnika, sugerira da je stvaralački pristupala činu prevodenja. Ova pripovetka podupire veliki narativ njenog dnevnika – žensko zajedništvo i komunikacija sa ženskim, materinskim nasleđem kao formativnim elementom ženskog identiteta.

Iako pripovetka pati od naglašeno sentimentalističkih nasлага u retorici i karakterizaciji, ona predstavlja izazov patrijarhalnim društvenim normama i njihovim književnim reprezentacijama koje je Milica Stojadinović mogla opravdati samo maskom prevoditeljke.

Insistiranje na ženskom intelektu, prijateljstvu/sestrinstvu kao jednom od najznačajnijih segmenata ženske egzistencije i „prostoru“ njene introspekcije i sazrevanja, privrženost autoritetu majke i ravnopravnost u braku koji je stvar ženskog izbora, dakako da ne korespondiraju sa slikom o „bezopasnosti“ ženskog stvaralaštva po pitanju očuvanja tradicionalnog poretku.

Diskutujući, kako o stvaralaštvu Milice Stojadinović, tako i potonjih generacija autorki, na predstojećem naučnom skupu u Vrdniku verujem da ćemo potvrditi autorkin ikonički status u srpskoj kulturi. Međutim, načinićemo otklon od dominantne predstave koja je formatirana u istorijama književnosti i zvaničnoj kulturi sećanja – osamljene (izolovane), meditativno nastrojene, religiozno nadahnute pesnikinje, potisnute libidalne energije, svesne da se patrijarhalni zakon ne sme prekršiti.

U pohode ćemo tom prilikom ići kritičarki patrijarhalnog društvenog poretku, afirmatorki ženske tradicije, kulture i stvaralačkog jezika, prijateljstva i zajedništva.

Priča o modernom ženskom autorstvu i borbi za njegovu legitimaciju počinje s Milicom Stojadinović. Ili pak s Milicom Stojadinović Srpkinjom. Ambivalentnost koja je sadržana u pseudonimu pridodatom imenu i prezimenu, koja izranja između Milica Stojadinović i Srpkinja, jedno je od najkontroverznijih mesta ženskog autorstva u našoj književnoj tradiciji. Mi, njeni čitaoci i istraživači (ženske) književnosti uhvaćeni smo u protivrečnosti upisanoj u njeno autorsko ime. Pesnikinja kao da je ostala uzglobljena u pseudonimu i njegovim mitopoetskim varijacijama, poput Vrdnička vila

Žarka Svirčev (1983), naučna je saradnica u Institutu za književnost i umetnost u Beogradu.

Autorka je četiri naučne monografije, priredivačica više naučnih zbornika.

Priredila je knjigu *Nemiri između četiri zida: izbor pripovedaka spisateljica prve polovine 20. veka*. Za knjigu *Avangardistkinje* (2018) dobila je nagradu „Andelka Milić“ za naučni doprinos feminističkim i rodnim studijama u Srbiji.

Srpkinja paratekst je simboličkog kapitala. Na patriotski diskurs sublimiran u pseudonimu javnost se odazvala nadimkom Vila i njenim prihvatanjem kao čuvarke narodne tradicije, potvrđujući da je njen izbor javne persone bio strateški dobro načinjen. U tom istorijskom trenutku žena je mogla da se upiše na autorskiju poziciju isključivo ukoliko se odaziva na nacionalistički diskurs. Takođe, što opet pokazuje slučaj Milice Stojadinović Srpkinje, autorka je bivala isključivo time i uokvirena. Ipak, simbolički kapital koji nosi njen stvaralački identitet bivaće narednih decenija strateška pozicija književnica u daljim procesima konstituisanja ženskog autorstva u srpskoj kulturi.

U dnevniku *U Fruškoj gori 1854.* Milica Stojadinović je izložila niz prepreka sa kojima se susretala u svom pregnuću da se afirmiše kao književnica. Krucijalni